

РОЗДІЛ 8

СПІВПРАЦЯ З БАТЬКАМИ

- ▶ Основні шляхи співпраці: спілкування
 - *формальне й неформальне спілкування*
 - *основні форми спілкування: батьківські збори, індивідуальні зустрічі з батьками та інші*
 - *батьківська кімната*
- ▶ Основні шляхи співпраці:
залучення батьків до освітнього процесу
 - *переваги співпраці вчителя і батьків*
 - *батьки як помічники вчителя*
 - *підготовка батьків до виконання ролі помічника вчителя*
- ▶ Практичне завдання
- ▶ Корисні ресурси

Кожна дитина неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Місія Нової школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками.

Нова школа: простір освітніх можливостей, 2016

Один із ключових компонентів концепції Нової української школи є педагогіка партнерства – педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками. В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками.

Як школі й батькам працювати разом розвиваючи партнерство?

Є два суттєві шляхи успішної співпраці:

1. Постійне, чітке, двостороннє **спілкування**.
2. Різні способи **залучення батьків** до освітнього процесу.

ОСНОВНІ ШЛЯХИ СПІВПРАЦІ: СПІЛКУВАННЯ

Зазвичай виділяють формальне й неформальне спілкування: спілкування з окремими батьками і з групою батьків.

формальне й неформальне спілкування

Неформальне спілкування відбувається здебільшого у випадках, коли вчитель зайнятий іншими справами. Важливим для усіх форм спілкування є активне слухання. Оскільки під час неформального спілкування вчитель не завжди має час і можливість приділити цьому належну увагу, тоді він чи вона може запропонувати окрему зустріч і спілкування набуває формального характеру:

«Я бачу, що у вас є багато запитань щодо навчання Андрійка, а у мене зараз мало часу. Пропоную домовитися про зустріч в інший зручний для вас час.»

На це варто звернути увагу під час спілкування з батьками:

- **Слухайте уважно.** Дайте це зрозуміти, зосередивши свою увагу на іншій людині й дивлячись на неї. Будьте уважними, намагайтесь не відволікатися, у тому числі й на власні думки.

- **Давайте короткі стимулюючі відповіді** (кивання, відповіді на кшталт: «О, так?», «А потім?»), переконайтеся, що ваш співрозмовник бачить, що ви слухаєте його уважно й готові продовжити спілкування з ним. Не переривайте співрозмовника – дайте йому можливість закінчити речення.
- **Ставте відкриті запитання**, які дадуть співрозмовнику змогу глибше зрозуміти суть проблеми. Наприклад: «Що ви маєте на увазі?», «Не могли б ви навести приклад?» або «Чи не хочете ви розповісти про це більше?»
- Майте на увазі, що інша людина має свої відчуття і думки. **Не нав'язуйте свої ідеї, думки, відчуття, поради.**
- **Проявляйте співчуття** не лише словами, а й поведінкою.
- **Намагайтеся зрозуміти почуття і думки співрозмовника.** Звертайте увагу на міміку, яка супроводжує розмову, наприклад, вираз обличчя. Звертайте увагу на манеру розмовляти – інтонацію, силу голосу тощо.
- **Слухайте** не лише слова, а й почуття, які ховаються за ними.
- Наприкінці розмови **підсумуйте** своїми словами те, що інші хотіли донести до вас.
- **Активне слухання** потребує достатньо часу – тому сплануйте цей час заздалегідь.

Зазвичай спілкування відбувається при особистій зустрічі з батьками, але може відбуватися за допомогою інших засобів – телефонні дзвінки, написання листів електронною поштою, спілкування у соціальних мережах тощо.

Основні форми спілкування

Батьківські збори

Батьківські збори, як і будь-які інші збори, що проводяться у школі, (загальні збори працівників, методичні ради та ін.), відображають культуру організації.

Численні джерела з організаційного менеджменту зазначають, що працівники будь-якої організації можуть тратити майже половину свого робочого часу (старший персонал ще більше), беручи участь у зборах (відвідуючи, проводячи, здійснюючи підготовку).

Саме тому важливо розуміти основні стратегічні моменти у проведенні зборів, щоб учасники залишалися задоволеними як від процесу, так і від результатів, а самі збори спряли розвитку культури співробітництва. Плануючи збори, важливо розуміти їх мету – тобто, дати відповідь на запитання: «Для чого ми зібралися?» Зазвичай, люди збираються з багатьох причин:

- *Прийняття рішень*
- *Планування*
- *Вирішення проблем*
- *Оцінка виконання*
- *Розвиток команди*
- *Інформування*
- *Святкування досягнень*
- *Навчання*

Відповівши на запитання «Для чого ми збираємося?», важливо також **окреслити очікувані результати**, які ви бажаєте досягнути. При формулюванні очікуваних результатів потрібно пам'ятати, що вони мають бути короткими і конкретними твердженнями, які можна виміряти.

Наприклад:

Ми сподіваємося, що у вашому навчальному закладі вже відбулися батьківські збори, на яких батьки були поінформовані про пілотне впровадження проекту [Державного стандарту початкової школи](#) і дали свою згоду. Тому темою перших батьківських зборів може бути така: «Залучення батьків до освітнього процесу».

Отже, нашими очікуваними результатами є:

1. З'ясування очікувань батьків щодо їхньої можливої участі в освітньому процесі.
2. Ознайомлення батьків із можливими способами їх залучення до освітнього процесу (організація освітнього середовища, планування навчальних матеріалів, участь у проведенні навчальних занять тощо).
3. Отримання згоди від окремих батьків щодо їхньої участі в освітньому процесі.
4. Визначення теми, часу і місця проведення наступних батьківських зборів.

Другий крок після визначення мети і очікуваних результатів – **спланувати процес і відповідальних осіб**.

Керуючись вищезазначеним прикладом, ви можете подумати над наступними питаннями:

- ✓ Яким чином ви будете з'ясовувати очікування батьків – методом «мозкового штурму», чи за допомогою опитувальника чи іншим способом?
- ✓ Хто є відповідальним за цей процес? За проведення «мозкового штурму»? За розробку опитувальника?
- ✓ Скільки часу для цього потрібно?

Усі відповіді на ці та інші запитання зазначаються у порядку денному, з якого батьки зможуть побачити зміст питань, відповідний процес, час відведений на обговорення чи вирішення цих питань.

Чим більше деталей ви продумаєте і сплануєте, тим ефективніше пройдуть ваші збори і батьки залишаться задоволеними як результатами, так і процесом.

Індивідуальні зустрічі з батьками

На відміну від батьківських зборів, регулярні індивідуальні зустрічі з батьками є практикою, що не так часто використовується у навчальних закладах, хоча вона є надзвичайно важливою у процесі спілкування з батьками.

Першу зустріч з батьками потрібно провести ще до початку навчального року. **Мета цієї зустрічі – знайомство.** Під час цієї зустрічі вчитель зустрічається з дитиною, її батьками, дізнається про очікування батьків щодо навчання своєї дитини та починає встановлювати відкриті, дружні стосунки.

Нижче ми пропонуємо перелік запитань, що їх може поставити батькам учитель:

- ✓ Що б ви хотіли, аби ваша дитина отримала з цього річного шкільного досвіду?
- ✓ Що б ви могли робити разом із вашою дитиною?
- ✓ Чи були у житті вашої дитини якісь особливі події, про які ви б хотіли нас поінформувати?
- ✓ Чим ви найбільше пишаєтеся у вашій дитині?
- ✓ Які у вашої дитини улюблені ігри й заняття?
- ✓ Що робить ваша дитина, коли вона засмучена? Як найкраще її заспокоїти?
- ✓ Що ще ви б хотіли розповісти про вашу дитину?
- ✓ Яким чином ви б хотіли бути залучені до життя класу цього року?

Важливо пам'ятати, що обговорюючи такі запитання в присутності дитини, необхідно дотримуватися конфіденційності та взаємоповаги.

Зазвичай, індивідуальні зустрічі з батьками відбуваються двічі на рік – на початку та наприкінці навчального року і враховують такі важливі питання, як підготовка, розташування, зміст і результати. Розглянемо їх детальніше.

► Підготовка

Учителі мають розпочати підготовку до проведення зустрічей з батьками ще під час організації освітнього середовища на початку навчального року

Упродовж перших тижнів учитель збирає в портфоліо записи про шкільні здобутки дитини, епізоди з її шкільного життя та зразки її робіт. Це портфоліо відобразить зростання дитини протягом шкільного року.

Готуючись до зустрічі з батьками, вчитель має переглянути всі нотатки, записи про розвиток дитини, попередні звіти щодо таких зустрічей, коментарі батьків тощо.

Учительські записи мають охоплювати такі питання, як улюблені види діяльності дитини, її найкращі друзі, спостереження за досягненнями дитини у всіх сферах її розвитку.

Така вдумлива підготовка до зустрічі з батьками характеризує професійність учителя.

Важливо нагадати що зустрічі з батьками плануються у зручний для батьків час.

Потрібно також пам'ятати, щоб підготувати папір, ручки, олівці, а також – підготуватися слухати й заохочувати батьків до розмови.

Під час підготовки до зустрічі, подумайте над наступними запитаннями:

- ✓ Яка мета розмови?
- ✓ Коли і де буде відбуватися розмова?
- ✓ Як довго вона буде тривати?
- ✓ Хто буде присутній під час зустрічі?
- ✓ Яка моя роль і роль інших учасників зустрічі?
- ✓ Що я очікую від розмови?
- ✓ Яка інформація мені потрібна?

► Розташування

Важливим аспектом зустрічі з батьками є підготовка місця проведення.

Якщо ви хочете, щоб зустріч стала продуктивним обміном інформації, ви маєте подбати про затишок і конфіденційність.

Часто такі речі, як стіл між учителем і батьками може стати прихованою перешкодою для успішної зустрічі.

Стільці для дорослих, розташовані навколо низького столика, на якому лежать дитячі роботи й інші предмети, гарне освітлення тощо – все це може свідчити, що тут відбувається зустріч колег, які діляться інформацією.

► Зміст

Зустрічі з батьками базуються на попередньо складеному плані.

Зустрічі з батьками складаються з трьох основних частин й базуються на попередньо складеному плані.

Задайте дружній тон розмови, запропонувавши батькам чаю чи мінеральної води.

Говоріть про сильні сторони дитини, будьте готові продемонструвати мистецькі роботи дитини, приклади роботи у класі.

Обговоріть з батьками цілі розвитку дитини – академічні (навчальні), цілі в емоційно-соціальной, фізичній, мовленнєвій сферах.

Поділіться з батьками вашими планами досягнення цих цілей.

Як свідчать дослідники (Бергер та ін.), під час таких зустрічей учителю не рекомендується говорити більше 50% часу.

► Результати

Кожна зустріч з батьками має приносити реальні результати

Для встановлення відкритих стосунків та продовження діалогу дуже важливо, щоб кожна зустріч з батьками приносила реальні результати.

Якщо батьки хочуть почути від учителя відповідь, вони мають її отримати.

Залежно від змісту зустрічі, відповідь може бути у формі посилання на певні джерела інформації, призначення наступної зустрічі, телефонного дзвінка, письмового звіту, регулярних повідомлень батькам, опитувальника, в якому батьки могли б висловити свої побажання щодо форми проведення таких зустрічей тощо.

Для того, щоб зустріч з батьками завершилася ефективно, важливо підсумувати її результати – повторити найголовніші пункти обговорення та досягнуті домовленості.

Інші форми спілкування з батьками

Спілкування вчителя з батьками, яке відбувається від самого початку навчального року, має стати невід'ємною частиною річного плану роботи вчителя.

Зміст спілкування – навчальна програма, здобутки дітей, очікування батьків тощо.

Форми спілкування можуть бути різними:

- **Тижневі або місячні інформаційні бюлетені**, які містять інформацію про всі заходи, в яких беруть участь діти.
- **Зустрічі групи батьків**, які можуть зустрічатися для планування волонтерських заходів для класу чи школи.
- **Обмін книжками**: батьки й вчителі можуть обмінюватися книгами про цікаві підходи до навчання і виховання дітей. Обміни книгами можна супроводжувати організацією подальших дискусійних груп – як фізично, так і через соціальні мережі.
- **Святкові заходи**, до яких залучаються діти, вчителі, і батьки, можна організовувати з різних приводів – історичні події, події, важливі для громади, сезонні святкування, події у шкільному житті та ін.

Переваги від постійного спілкування отримують усі: вчителі, діти й батьки. Особливо важливе воно для дітей, які бачать дорослих, важливих у їхньому житті, які співпрацюють. Це зміцнює їхнє відчуття впевненості й безпеки.

Батьківська кімната

Багато навчальних закладів, які цінують і підтримують спілкування між батьками і вчителями, знаходять можливості для організації окремого спеціального місця для проведення зустрічей з батьками – батьківської кімнати, в якій розміщуються стіл і стільці для дорослих, м'які меблі, полиці з літературою. Створюючи батьківську кімнату, школа демонструє свої серйозні наміри щодо ролі батьків і важливості співпраці з ними.

ОСНОВНІ ШЛЯХИ СПІВПРАЦІ: ЗАЛУЧЕННЯ БАТЬКІВ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Переваги співпраці вчителя і батьків

Залучаючи батьків до навчального процесу, вчителі мають розуміти переваги такої співпраці для усіх: учнів, батьків і вчителів.

Переваги для вчителя

- Отримання від батьків додаткової інформації про дітей.
- Надання батьками допомоги в організації освітнього середовища, виготовленні навчальних матеріалів.
- Надання допомоги батьками у проведенні окремих навчальних занять – проведення екскурсій, під час проектної діяльності.
- Участь батьків у навчальному процесі збільшує їхню повагу до роботи вчителя.

Практичний досвід

Група вчителів вирішила відсвяткувати сотий день шкільного року особливим способом. Діти були в захопленні від цифри 100 і говорили про свій стоденний досвід перебування у школі.

Батьки також поставилися з ентузіазмом до ідеї відсвяткувати сотий день шкільного життя з усією школою. Група батьків-активістів придумала низку занять для дітей, учителів та інших батьків, які можна провести в цей день.

- ✓ Кожна дитина принесла у цей день до школи і показати усім 100 предметів одного виду – наприклад, 100 квасолин, камінців, паперових вирізок, рисових зернят або значків. Батьки й діти виявилися дуже вигадливими, придумуючи колекції зі ста предметів.
- ✓ Батьки з дітьми випікали різну випічку із цифрою 100 і ділилися нею у класі.
- ✓ Упродовж дня діти спільно з батьками вирішували математичні завдання, в яких фігурувала цифра 100.

Батьки як помічники вчителя

Вочевидь, роль батьків як волонтерів є найбільш звичною у наш час – час, коли не вистачає ресурсів, особливо фінансових і матеріальних. Керівники шкіл і вчителі вже звикли, що батьки допомагають у проведенні ремонту класних приміщень, придбанні необхідних матеріалів тощо.

Проте, батьки можуть надавати й іншу, не менш цінну допомогу в усіх аспектах шкільного життя, як наприклад:

- **Помічник учителя у роботі з дітьми** – батьки або інші члени родини можуть допомагати вчителю в організації та проведенні навчальних занять, підготовці навчальних матеріалів.
- **Помічник учителя у роботі з іншими батьками** – допомога вчителю у контактуванні з іншими батьками для поширення важливої інформації, ознайомленні нових батьків з особливостями життя класу та ін.

Коли у класі є додаткова доросла людина, у вчителя збільшуються можливості організації роботи в малих групах. Помічник учителя може допомогти у різних видах діяльності – читати книгу, слухати розповіді дітей, допомагати дітям виконувати мистецькі роботи. За рішенням учителя вони можуть надавати допомогу індивідуальним учням.

Дітям дуже подобається бачити власних батьків у ролі вчителів, а для інших дітей – це ще один приклад моделі поведінки дорослих людей. Зважаючи на зайнятість сучасних батьків, учитель може запросити до співпраці інших членів родини – бабусь та дідусів, які часто із задоволенням візьмуть участь у цьому процесі.

Практичний досвід

Щотижня Наталія Іванівна, бабуса однієї з учениць, колишня вчителька англійської мови, приходить до класу, щоб позайматися з групою дітей.

Учителька каже, що це на користь дітям, оскільки вони мають змогу почути різну вимову та отримати більше індивідуальної допомоги.

Для Наталії Іванівни – це ще одна можливість провести час з внучкою та її друзями, а також відчути свою потрібність, здійснити власний внесок у життя класу.

Хоча вчителі часто скаржаться на відсутність допомоги і розуміння з боку батьків, вони часто самі не завжди готові до такої співпраці. Це може відбуватися з різних причин: учителі звикли працювати самостійно і їм складно працювати в команді, разом з іншими дорослими. Іншою причиною може бути брак часу, адже помічника потрібно підготувати – спільно спланувати свої дії, розповісти про свої очікування та вислухати очікування помічника.

Для багатьох учителів робота з помічником буде новим досвідом, а будь-який новий досвід – це вихід із власної зони комфорту.

Проте, присутність і робота помічника вчителя у класі має цілу низку переваг, які згадувалися раніше. Список цих переваг нагадуватиме вчителям про користь такої співпраці, а найкращим початком її буде той момент, коли кожен насправді повірить у плідність цієї співпраці.

Іншою корисною стратегією може бути обговорення власних пересторог щодо роботи з помічниками вчителя у колі вчителів-одномумців. Під час відкритої дискусії та проведенні «мозкового штурму» можна розробити творчі рішення подолання своїх тривог і страхів.

Організація регулярних вчительських зустрічей, обговорення різних стратегій залучення батьків, обмін досвідом – усе це створює підґрунтя для успішної співпраці.

Підготовка батьків до виконання ролі помічника вчителя

Важливим чинником успішного залучення батьків в якості помічників учителя є планування. Учителю варто переглянути розклад, щоб з'ясувати, коли саме потрібна буде допомога з боку батьків. Для цього добре пригадати усі аспекти шкільного дня – початок дня, коли діти лише заходять до класу, навчальний процес, перебування дітей на дворі, екскурсії тощо.

Що міг би додатково зробити вчитель при наявності додаткових помічників?

Після того, як ви переглянули шкільний день, можете записати можливі способи залучення батьків як помічників учителя. Це можна робити спільно з іншими вчителями. При цьому можна поставити собі наступні запитання:

Як помічник учителя може вам допомогти:

- У роботі з окремими дітьми чи групою дітей?
- З навчальними матеріалами чи приладдями?
- В організації окремих навчальних занять?
- У навчальних центрах/осередках?

Уявіть собі – ви вперше входите до класу, а від вас очікують знання про дітей, про їхні заняття, при використанні навчальних матеріалів.

Приблизно так буде виглядати наше залучення батьків в якості помічників учителя, якщо ви не потурбуєтесь про їхню підготовку.

Як досягти успіху...

1. Ознайомча зустріч для помічників учителя – невід’ємна частина успішного залучення батьків до цієї роботи.

Ви можете запросити батьків чи інших членів родин, які зголосилися бути помічниками вчителя, ввечері або в інший зручний для всіх вас час. При цьому важливо пам’ятати про таке:

- *Привітайте батьків (інших членів родин).*
- *Поясніть особливості навчального процесу.*
- *Зазначте, чим батьки можуть допомогти.*
- *Поділіться своїми очікуваннями.*
- *Перегляньте разом правила класу.*
- *Обговоріть важливість дотримання конфіденційності учнівських успіхів і поступу.*
- *Складіть перелік завдань для кожного помічника, враховуючи інтереси та навички помічників, потреби вчителя.*
- *Заохочуйте їхні запитання та відповідайте на них.*

2. Добре також роздати інформацію у письмовому виді – щонайменше, кожен помічник вчителя має отримати список дітей у класі, дату й час свого першого відвідування.

3. Упродовж року можна проводити додаткові тренінги для помічників – залежно від потреб та їхніх інтересів.

4. Наприкінці навчального року вчителю важливо подякувати своїм помічникам – можна зробити сертифікати, подяки, листівки, виготовлені самими учнями.

Про інші види залучення батьків до життя класу та школи, зокрема у Федеративній Республіці Німеччина, ви можете дізнатися за посиланням <http://life.pravda.com.ua/society/2017/07/19/225401/>.

Практичне завдання

Нижче пропонуємо запитання для самооцінки педагогів щодо співпраці з родинами, розробленого Міжнародною асоціацією «Крок за кроком» (www.issa.nl) в рамках розробки принципів якості діяльності вчителя початкових класів.

Принцип: Учителі налагоджують партнерські стосунки з батьками, щоб забезпечити максимальну підтримку дітям, задовольнити їхні потреби, які виникають у процесі розвитку та навчання.

ПОКАЗНИК ЯКОСТІ

1. Учителі запрошують батьків, інших членів родин долучитися до навчального процесу.

2. Учителі регулярно спілкуються з батьками, іншими членами родин, аби підвищити рівень підтримки дітям у процесі їхнього навчання?

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМООЦІНКИ: ЧИ ЧАСТО Я...

- Інформую батьків про довгострокові і короткострокові плани?
- Надаю батькам інформацію щодо їхньої можливої участі у навчальному процесі?

Що ще я роблю? _____

- Запрошую батьків, інших членів родин, щоб ознайомити їх з філософією, цілями, процедурами функціонування навчального закладу, надаючи їм додаткові інформаційні матеріали, проводячи «Дні відкритих дверей?»
- Вітаю батьків, коли вони приводять чи забирають дитину зі школи?
- Телефоную батьками, щоб поінформувати їх про щоденні види діяльності, чи зміни у фізичному та/або емоційному стані дитини?
- Проводжу індивідуальні зустрічі з батьками, щоб обговорити досягнення і процес навчання їхньої дитини, труднощі, які виникають у навчанні, а також, аби дізнатися про очікування, цілі, занепокоєння і потреби батьків?
- Пишу повідомлення про успіхи кожної дитини?
- Веду портфоліо кожної дитини, в якому збираю зразки робіт дитини?

Що ще я роблю? _____

3. Учителі збирають інформацію про інтереси, захоплення, культурні особливості та професії членів родин, а також заохочують їхню участь у роботі класу/школи.

4. Учителі поділяють з батьками відповідальність за процес прийняття рішень щодо навчання їхніх дітей.

5. Учителі надають батькам можливість отримати та обмінятися інформацією щодо догляду за дітьми, особливості їхнього розвитку тощо.

6. Учителі допомагають батькам в отриманні додаткової підтримки (послуг) для їхніх дітей.

- Проводжу опитування батьків, щоб дізнатися про їхній досвід та бажання брати участь у житті класу чи школи?
- Використовую різні форми письмової інформації (оголошення, особисті запрошення, інформаційні бюлетені тощо), щоб повідомити батьків про види діяльності, які відбуваються у класі чи школі, та запросити батьків взяти у них участь?
- Заохочую членів родин в організації позашкільних заходів – екскурсій, спортивних заходів тощо?

Що ще я роблю? _____

- Надаю інформацію щодо розвитку і навчання дитини, яку батьки можуть використати вдома?
- Організую різні семінари, тренінги для батьків, моделюючи вирішення проблем?
- Обговорюю з батьками їхні цілі щодо розвитку, виховання і навчання дітей?

Що ще я роблю? _____

- Організую заходи для батьків, де вони можуть обмінятися своїм досвідом виховання дітей?

Що ще я роблю? _____

- Пропоную батькам і заохочую їхню участь у заходах з питань захисту прав дітей, зокрема права на освіту?
- Налагоджую контакти з місцевими громадськими організаціями з метою отримання додаткової підтримки (послуг) для дітей та їхніх сімей?
- Заохочую сім'ї налагоджувати партнерські зв'язки з іншими родинами та організаціями для обміну досвідом та ресурсами?
- Інформую місцеві засоби масової інформації про події, що відбуваються у навчальному закладі?

Що ще я роблю? _____

Корисні ресурси:

1. **Електронна платформа «Нова українська школа»**, www.nus.inf.ua – ресурс для спілкування між учителями і батьками, між самими батьками є електронна платформа «Нова українська школа», створення якої передбачає виконання багатьох завдань, серед яких важливими є такі, як:
 - Забезпечення інформаційної, методичної та консультативної підтримки для учнів, батьків, учителів, керівників навчальних закладів з питань організації та змісту навчання, надання допомоги батькам щодо вибору школи та ін.
 - Створення віртуального простору для спілкування, опитувань, громадських та професійних обговорень питань організації і наповнення навчального процесу, створення і взаємодії спільнот батьків, учителів та учнів.Зокрема електронна платформа «Нова українська школа» міститиме такі комунікаційні портали, як:
 - **Учительська кімната** – портал для інформаційної, методичної та консультативної підтримки вчителів і директорів шкіл, організації спільнот учителів, проведення навчальних видів діяльності для вчителів, вебінарів і форумів, підтримка в організації взаємодії вчителів з батьками тощо.
 - **Батьківський комітет/рада** – портал, призначений для створення спільнот батьків, підтримки їх спілкування, проведення опитувань, громадських обговорень з питань організації та наповнення навчального процесу, взаємодії спільнот батьків з учителями, підтримка батьків із правових, організаційних і методичних питань.

2. **Бібліотека реформатора**, www.nus.org.ua – де, зокрема, ви познайомитеся з досвідом співпраці батьків і шкіл у США (Кен Робінсон).
3. Про інші види залучення батьків до життя класу та школи, зокрема у Федеративній Республіці Німеччина, ви можете дізнатися за посиланням <http://life.pravda.com.ua/society/2017/07/19/225401/>.